

VINTILĂ DONGOROZ

Metoda tehnico-juridică

în știința dreptului penal

*Ediție îngrijită, note și studiu introductiv de
Cristinel Ghigheci și Ioan-Paul Chiș*

Editura
Amangiu

mai apoi fixarea obiectului, naturii și scopului disciplinei studiate.

2.   METODA TEHNICO-JURIDICĂ

Prin metoda tehnico-juridică se înțelege *acel sistem (ansamblu sistematic) de reguli, procedee și mijloace de cercetare, special adaptat pentru a servi studiului științific al dreptului*. Tehnicismul juridic penal este un curent acceptat la scară largă în prezent, dată fiind recunoașterea științei dreptului penal ca știință eminentemente juridică.

Așa cum am arătat, citându-l pe profesorul Dongoroz, metoda tehnico-juridică *se dovedește a fi cea mai adecvată metodă a științei juridice, în genere, întrucât orice altă metodă ar fi de natură a duce la aplicarea binevoitoare a legii, pe criterii pur subiective, îmbrăcate sub forma unor considerente de ordin social, criminogen etc. și ar fi de natură a cădea în arbitrar, a reîntoarce justiția la bunul plac al unor interpreți nelegiuitori*.

Metoda de studiu a dreptului trebuind să fie numai metoda rațională, putem spune că metoda tehnico-juridică nu este decât metoda rațională sistematizată anume pentru studiile juridice.

Studiul dreptului întreprins cu ajutorul și după directivele metodei tehnico-juridice a primit, la rândul său, denu-

mirea de *studiu tehnico-juridic*, aceasta pentru a accentua faptul că avem de a face cu un studiu pur juridic al dreptului, numai *sub specie juris*, străin de orice alte preocupări (cum ar fi studiul sociologic sau filozofic sau istoric etc.).

Spuneam mai sus că, prin tehnicizarea metodei de studiu, tinzându-se la o cât mai desăvârșită adaptare a mijloacelor de cercetare la obiectul, limitele și finalitatea studiului căruia îi este destinată acea metodă, implicit din punct de vedere schematic, metoda va corespunde naturii și cadrului aceluși studiu și invers, odată sistematizată metoda, ne va oferi și schema studiului respectiv.

Așadar, studiul tehnico-juridic nu este decât studiul integral al dreptului pozitiv din punct de vedere strict juridic. Acest studiu integral se poate subdivida în următoarele trei studii componente: 1) studiul exegetic sau exegeză; 2) studiul dogmatic sau dogmatică și 3) studiul critic sau critică.

Fiecare dintre aceste studii având un anumit cadru, o fracțiune din cadrul integral, nu s-ar putea ajunge la cunoașterea completă a dreptului pozitiv și deci la înfăptuirea disciplinelor juridice decât prin realizarea tuturor acestor studii componente.

2.1. COMPONENTELE METODEI TEHNICO-JURIDICE

Studiul exegetic are ca obiect cunoașterea în parte a fiecărei norme de drept, în conceptul, în conținutul, în funcțiunea și sfera sa de aplicațiune, cunoaștere care privește deci atât structura, cât și substanța și finalitatea fiecărei norme.

E un studiu de analiză, o operațiune de pătrundere în adânc și amănunt, o adevărată cercetare morfologică, anatomică și fiziologică a normei de drept.

Sub raportul metodei, operațiunea care conduce la realizarea acestui studiu ia numele de *interpretare*.

Studiul dogmatic are ca obiect cunoașterea principiilor (fundamentale, generale, comune, directive și speciale) ale dreptului, principii extrase din normele de drept prin succesiva lor concentrare și distilare, adică prin formarea de grupuri omogene, urmată de extragerea ideilor și concepțiilor de ansamblu.

Este un studiu de sinteză, de concentrare și integrare a normelor de drept în câteva principii superioare (*dogme*).

Studiul critic, după cum chiar denumirea sa o arată, are ca obiect cunoașterea imperfecțiunilor dreptului, prin aflarea dizarmoniei care ar exista între forma și substanța normelor, între funcțiunea ce le-a fost destinată și rezultatele la care conduc, între normele în particular și princi-

piile de ansamblu sau între diferitele norme și chiar diferitele principii.

Este un studiu de verificare și evaluare, de cenzurare a dreptului.

Și sub raportul metodei, operațiunea care servește la întreprinderea acestui studiu poartă același nume, de *critică*.

2.2. PREMISELE ELABORĂRII METODEI TEHNICO-JURIDICE

Penaliștii din țara noastră nu puteau face abstracție de aceste curente mari de gândire și nici de opiniile vehiculate la nivel european în epoca lor. De aceea, chiar dacă au avut și accente originale, în general penaliștii români au fost influențați în gândirea lor de marile curente din epoca în care și-au elaborat lucrările. Astfel, în perioada în care profesorul Tanoviceanu și-a elaborat lucrările, înainte de Primul Război Mondial, predomina în lumea occidentală viziunea pozitivistă, fapt care l-a influențat esențial în gândire și pe el. În perioada în care profesorul Dongoroz și-a elaborat sistemul de gândire, respectiv în perioada interbelică, lumea juridică se săturase de pozitivism și de incertitudinea pe care acest curent o aducea în aplicarea legii penale, simțindu-se nevoia adoptării unei viziuni mai legaliste, care să aibă un fundament sigur în lege.

Așa s-a născut o celebră controversă din istoria dreptului nostru penal, cu privire la metoda care ar trebui adoptată de această știință. Cei doi doctrinari români care au reprezentat promotorii celor două curente diferite asupra acestui aspect au fost **profesorii Tanoviceanu și Dongoroz**. Acesta din urmă a fost succesorul la Catedra de drept penal a Universității din București a celui dintâi, ocupându-se de republicarea cu adnotări a *Cursului său de drept penal și procedură penală*⁽¹⁾. În urma adnotărilor făcute de profesorul Dongoroz, *Cursul de drept penal și de procedură penală* al profesorului Tanoviceanu a devenit un *Tratat de drept penal și de procedură penală*, diferența dintre cele două noțiuni fiind una substanțială din perspectiva metodei științei dreptului penal.

Diferențierea metodologică dintre *Curs* și *Tratat* aparține unui filozof român, Nae Ionescu, care vorbește despre un „curs” ca despre ceva care nu este niciodată gata făcut, fiindcă un curs este și trebuie să fie o gândire în veșnică mișcare, o gândire în căutarea unor puncte de sprijin, pentru orientarea noastră spirituală în mijlocul realității⁽²⁾.

---

(1) *Tratat de drept și procedură penală, Edițiunea a doua a Cursului de drept și procedură penală*, de I. TANOVICANU, revăzut și completat de V. DONGOROZ ș.a., Vol. I-V, Tip. Curierul Judiciar, București, 1924-1927.

(2) *Apud P. PANDREA, Criminologia dialectică*, Fundația Regele Mihai I, București, 1945, p. 43.

Tratatul are o structură riguroasă, schematizată, în care problemele pe care le ridică domeniul respectiv sunt tratate exhaustiv și cu soluții date ca fiind certe. Practicienii vor prefera, desigur, un tratat, în care ei cred că vor găsi sistematizate toate soluțiile la problemele pe care le au de soluționat în practică, însă pierd prin asta capacitatea de a gândi critic, de a analiza fiecare speță în parte, cu nuanțele ei diferite.

Așa cum s-a arătat, profesorul Dongoroz credea că dreptul penal nu ar trebui să se ocupe de aspecte de ordin sociologic, psihologic, antropologic, filozofic ș.a., ci ar trebui să se ocupe exclusiv de exegeza textului de lege. El era de acord cu afirmația lui Vincenzo Manzini (unul dintre cei care au pus bazele metodei tehnico-juridice la nivel european), potrivit căreia „omenirea are ceva mai bun de făcut decât a-și pierde vremea cu halucinațiile filozofice”⁽¹⁾. La fel ca Manzini, și profesorul Dongoroz considera că doar legiuitorul ar trebui să fie preocupat de aceste aspecte ce exced legii, considerând că ele aparțin unor așa-numite „științe auxiliare dreptului penal”, iar nu științei dreptului penal. Doar în momentul în care se adoptă un text de lege ar trebui să se țină cont de rezultatele acestor științe auxiliare dreptului penal și să se reflecte aceste rezultate în textul de lege adoptat. El era de părere

---

⁽¹⁾ V. DONGOROZ, în *Tratat de drept și procedură penală*, Vol. I, *op. cit.*, p. 105.

că magistratul care aplică legea ori teoreticianul care abordează știința dreptului penal ar trebui să lase deoparte orice astfel de discuție filozofică și să se rezume strict la interpretarea, aplicarea și, eventual, criticarea (doar din punct de vedere teoretic, nu și în practică) a textului legii penale, astfel cum a fost adoptat.

Aceste idei asupra metodologiei dreptului penal constituie esența metodei tehnico-juridice, care a apărut din necesitatea unificării modului de interpretare și de aplicare a legii penale. De aceea s-a considerat că, în ceea ce privește disciplina dreptului penal, fiind o știință normativă și formală, metoda de studiu al ei nu poate fi decât aceea a științelor normative (formale), respectiv metoda rațională⁽¹⁾.

Așa cum urmează să arătăm, se observă aici în primul rând influența lui Hans Kelsen, care a așezat dreptul „pe un plan cu totul deosebit și neatârnat de faptele sociale”⁽²⁾. Ca modele de inspirație directă, din lumea juridică, în elaborarea metodei tehnico-juridice, profesorul Dongoroz i-a avut pe juriștii italieni Vincenzo Manzini (1872-1957) și Arturo Rocco (1876-1942), acesta din urmă fiind și autorul unui proiect de Cod penal în Italia, proiect care nu a intrat

---

⁽¹⁾ T. AVRIGEANU, *Pericol social, vinovăție personală și imputare penală*, Ed. Wolters Kluwer, București, 2010, p. 35.

⁽²⁾ M. DJUVARA, *Eseuri de filozofie a dreptului*, p. 193, apud T. AVRIGEANU, *op. cit.*, p. 36.

niciodată în vigoare. La origine însă, metoda tehnico-juridică s-a născut în Germania, de unde a fost preluată de acești autori italieni care l-au inspirat în mod direct și pe profesorul Dongoroz.

Având în vedere preluarea ei din sistemul de gândire german în Italia, metoda tehnico-juridică a fost criticată în Italia, considerându-se că instaurarea ei a condus la „pierderea originalității științei italiene, până la subordonarea ei științei germane”⁽¹⁾ și că au fost receptate din acest „drept neo-natural” unele soluții incompatibile cu arhitectura Codului penal italian, depășite între timp chiar și de către doctrinarii germani⁽²⁾.

Cunoașterea unei norme implică cercetarea ei atât din punct de vedere formal (în expunerea sa), cât și din punct de vedere substanțial (în conținutul său normativ), pentru a pune în lumină conceputul, conținutul, funcția și câmpul de aplicare ale acelei norme.

De altfel, principiul legalității obligă și limitează interpretarea textului legal la ceea ce a fost exprimat în dispoziția legală, juristul penalist fiind obligat să se rezume la a căuta adevăratul concept și conținut, exacta funcțiune și

---

(1) A. BARATTA, *Philosophie und Strafrecht*, p. 341-342, apud T. AVRIGEANU, *op. cit.*, p. 31.

(2) G. LICCI, *Quelques remarques sur les racines allemandes du droit pénal italien*, RIDC 2003, p. 309 și urm., p. 314, apud T. AVRIGEANU, *op. cit.*, p. 32.

limitele trasate de domeniul de aplicare a fiecărei norme juridice, pornind și limitându-se la textul legal, întrucât adevărata voință a legii este exteriorizată prin dispoziția cuprinsă în acea normă⁽¹⁾.

3.   CRITICI ALE METODEI TEHNICO-JURIDICE

Este dincolo de orice îndoială că metoda tehnico-juridică s-a impus la noi, în știința dreptului penal, prin autoritatea profesorului Vintilă Dongoroz, iar *consecințele adopțării acestei metode se văd în practica judiciară până în ziua de azi*.

De multe ori, chiar fără să-și dea seama, practicienii se ghidează în aplicarea legii penale după principiile acestei metode, manifestând tendința de a interpreta dogmatic conceptele de drept penal. Dacă profesorul Dongoroz a stabilit, în *Explicații teoretice ale Codului penal român*⁽²⁾, un anumit conținut al unui concept de drept penal, cu greu a acceptat practica judiciară să se abată în aplicarea legii de la acest conținut, primindu-l ca pe o „dogmă”. Chiar și atunci când practica judiciară s-a îndepărtat de la conți-

---

(1) V. DONGOROZ, *Drept penal*, București, 1939, p. 97.

(2) V. DONGOROZ Ș.A., *Explicații teoretice ale Codului penal român*, Vol. I-IV, Ed. Academiei R.S.R., București, 1969-1972.

nutul unui anumit concept al dreptului penal stabilit în *Explicațiile teoretice*, a fost nevoie de intervenția legiuitorului pentru a fixa definitiv această nouă orientare, deoarece în practica judiciară se manifesta încă o reticență de a se abate de la „dogma” existentă. Chiar dacă, în prezent, practica judiciară acceptă mai ușor alte interpretări care se abat de la cea impusă de profesorul Dongoroz, acest lucru se întâmplă pentru că, între timp, în România a intrat în vigoare, la data de 1 februarie 2014, un nou Cod penal, care prevede unele concepte noi față de vechiul Cod penal. Acolo însă unde au fost preluate în întregime texte din vechiul Cod penal, acestea continuă să fie interpretate, în general, în modul trasat în lucrarea de referință sus-menționată.

De aici rezultă respectul enorm de care se bucură în continuare profesorul Dongoroz în rândul practicienilor, respect insuflat și de teoreticienii care au fost în mare parte discipolii profesorului. De aceea este foarte greu de acceptat ideea că s-ar putea aduce și critici metodei tehnico-juridice, care se pare că i-a cucerit în mod definitiv pe practicienii români.

Totuși, o cunoaștere aprofundată a acestei metode nu s-ar putea realiza fără a cunoaște și criticile la care ea a fost supusă de-a lungul timpului, chiar din perioada în care ea s-a impus în țara noastră. În felul acesta, teoreticienii și practicienii dreptului penal vor avea o imagine clară asu-

pra metodei dreptului penal, fiind în măsură să aprecieze mai bine asupra interpretării legii penale și evoluției științei dreptului penal.

3.1. NORMA PENALĂ ȘI INFRAȚIUNEA

Nu poate fi lămurită problema metodei dreptului penal fără a se stabili mai întâi ce este *norma penală* și ce este *infracțiunea*, pentru că de modul în care sunt definite aceste concepte depinde și metoda prin care se poate ajunge la cunoașterea lor. Din păcate, deși a constituit o preocupare intensă pentru juriști și filozofi, scriindu-se mult pe această temă, teoreticienii nu au reușit până în prezent să se pună de acord cu privire la motivul pentru care sunt pedepsiți cei care au încălcat legea penală. Nu s-a ajuns la o concluzie unanim acceptată nici cu privire la natura exactă a normei penale. Reprezintă norma penală doar ceea ce legiuitorul spune, literal, într-un text de lege sau ea este mai mult decât atât, cu alte cuvinte, conține norma și, implicit, aspecte ce țin de echitate, dreptate, adevăr etc.? Dacă se exclude din normă echitatea, limitând-o doar la ceea ce legiuitorul a spus în text, atunci metoda de cunoaștere a normei ar fi una pur rațională, pe când în cazul în care se consideră că norma penală presupune, în mod implicit, și echitatea, metoda rațională de cunoaștere nu va da întotdeauna cele mai bune rezultate. Aceasta, deoarece

CAPITOLUL III

METODA DE STUDIU EXEGETIC

10. *Despre necesitatea studiului exegetic.* 11. *Despre interpretare în genere.* 12. *Interpretarea după organele care o fac.* 13. *Procedeele și mijloacele de interpretare.* 14. *Rezultatele interpretării.* 15. *Limitele interpretării.*

10. DESPRE NECESITATEA STUDIULUI EXEGETIC

Am arătat în capitolul precedent la nr. 7 - că prin *studiul exegetic*, prin exegeză, se urmărește cunoașterea exactă a normelor de drept pozitiv și deci a regulilor și instituțiilor cuprinse în aceste norme.

Cunoașterea unei norme implică cercetarea ei atât din punct de vedere *formal* (în expunerea sa), cât și din punct de vedere *substanțial* (în conținutul ei normativ), pentru a pune în lumină *conceptul, conținutul, funcțiunea și câmpul de aplicațiune* a acelei norme.

Ideal normele de drept ar trebui să fie atât de clare, de precise și de categorice încât simpla lor lectură (*sic et*

simpliciter) să fie suficientă pentru cunoașterea normei (*in claris non fit interpretatio*).

În realitate însă nu e posibil să se realizeze această perfecțiune. Nu e posibil pe de o parte fiindcă *materialul* supus disciplinării juridice este foarte vast, foarte complex și foarte instabil, ceea ce nu îngăduie posibilitatea de a se întrezări toate cazurile particulare, toate modificările eventuale și toate variațiunile de amănunt, iar pe de altă parte fiindcă mijlocul de formulare și cristalizare a normei „Cuvintele” este un mijloc care nu cunoaște preciziunea, claritatea și comprehensibilitatea ideală.

Și astăzi se discută cu același lux de argumente ca și altă dată, dacă legile trebuiesc să prevadă toate cazurile posibile și întrezărite (*cazuistică*) sau dacă dimpotrivă ele trebuiesc să adopte reguli larg comprehensive și de o cât mai generală aplicațiune (*standardizare*).

De asemenea se discută dacă legiuitorul trebuie să adopte un limbaj, un fel de a se exprima științific, împri-mând normei preciziunea inerentă termenilor consacrați (*tehnicizare*) sau dacă dimpotrivă legiuitorul trebuie să se exprime pe înțelesul tuturor, în termeni folosiți de limbajul comun (*vulgarizare*).

În fine, se discută dacă legea trebuie să utilizeze numai norme complete (*plena*) care să cuprindă și preceptul și sancțiunea deplin stabilite, sau dacă din contră se pot statornici și norme necomplete (*semi* sau *minus plena*), dar

completabile prin alte norme fie în ceea ce privește preceptul, fie în ceea ce privește sancțiunea (*norme în alb, norme de trimitere și norme de referință*).

Tehnica legislativă nu este fixată asupra acestor puncte, dar se consideră ca dominante, deci ca având o consacrare mai frecventă cele de al doilea soluțiuni, adică adoptarea unor norme pe cât posibil mai generale, exprimate în limbajul comun și folosirea la nevoie a normelor *minus plene*; sunt însă cazuri când legile și legiuitorii au înclinat către celelalte soluțiuni.

Desigur principiul *standardizării* este și rațional și practic fiindcă chiar dacă am presupune, ceea ce este imposibil, că legiuitorul ar putea prevedea toate ipotezele, toate cazurile particulare, toate variațiunile ce s-ar putea ivi în viața practică, încă ar fi absurd ca pentru fiecare ipoteză, caz sau variațiune, să se statornicească o normă aparte, căci în cazul acesta legile ar deveni niște opuri mastodontice, greu de cunoscut și greu de cercetat.

Cum însă legiuitorul nu e în măsură de a întrezări toate ipotezele, cazurile și variațiunile, pentru a nu lăsa nedisciplinate ipotezele și cazurile neîntrezărite, nu poate exista altă soluție decât adoptarea de norme generale comprehensive posibil, suficient ca fiecare normă să fixeze conceptul și conținutul generic al interesului, raportului sau situațiunei disciplinate, fie printr-o formulă sintetică, fie printr-o enumerare exemplificativă.

Această soluțiune își găsește însă o aplicare limitată în câmpul dreptului penal.

Astfel toate normele înscrise în *partea generală* a Codului penal, privitoare la: formele infracțiunii, participațiune, pluralitatea de infracțiuni, cauzele care înlătură incidența legii penale etc. sunt în largă măsură normele generale, norme *standardizate*.

Există însă chiar în partea generală ipoteze în care precizarea exactă a cazurilor se impune, în special atunci când este vorba de norme restrictive sau disciplinând situațiuni excepționale.

În genere normele din *partea specială* a Codului penal sunt norme *cazuistice*, datorită regulii *nulla poena et nullum crimen sine lege*; am zis în genere, fiindcă cazuistica se referă la tipuri, iar nu și la variațiunile de tip (legea pedepsește tipuri bine determinate de fapte: omor, furt, fals etc., deci cazuistică de tip, nu face însă decât foarte rareori și cazuistică de variațiuni înăuntrul tipului, de pildă: omor simplu, omor cu precugetare, otrăvire etc.).

În ceea ce privește modul de a se exprima al legilor, desigur că regula *nemo censetur ignorare legem* impune legiuitorului să se exprime clar, precis și pe înțelesul tuturor, fiindcă nu putem cere cetățenilor ca pe de o parte să cunoască toate legile, iar pe de altă parte să le vorbim într-o limbă enigmatică și inaccesibilă lor.

De aceea în genere legiuitorul trebuie să se exprime în limbajul obișnuit (vorbit corect) și numai acolo unde acest limbaj nu are o expresiune consacrată și fixată, sau acolo unde nevoia de precizie o reclamă, el va putea recurge la termeni tehnici.

Desigur a folosi limbajul comun nu înseamnă nici a da preferință expresiunilor populare, în locul celor din vorbirea literară, nici a cădea în vulgaritate, ci a evita un limbaj pretențios și necunoscut celor mulți.

În fine, din considerațiuni de ordin practic și uneori pentru o mai bună sistematizare, se folosesc foarte adeseori *normele în alb* (Blankettgesetze, norme *in bianco*), cât și *normele de trimitere și de referire*.

În adevăr se ivesc cazuri când ar fi greu să se prevadă într-o normă tot ceea ce privește disciplinarea cazului sau cazurilor care reclamă edictarea acelei norme și atunci se lasă norma necompletă, urmând să fie completată printr-o lege ulterioară, fie printr-un regulament autorizat de lege; de pildă: art. 193 din Legea vămilor pedepsește contrabanda de *mărfuri prohibite*, această normă este în alb în ceea ce privește elementul *mărfuri prohibite*, fiindcă lasă altor legi (vezi art. 12 din Legea vămilor) sarcina de a hotărî care vor fi mărfurile prohibite.

Or, desigur, în acest caz era nevoie să se recurgă la o normă în alb. Tot așa sunt cazuri când legea, *brevitatis causa*, pentru a nu mai repeta dispozițiunea care se mai

găsește înscrisă și în alt text de lege, se mulțumește să trimită la acel text: de pildă art. 47 alin. (2) Cod penal⁽¹⁾ trimite la art. 294 Cod penal⁽²⁾ în cea ce privește mijloacele prin care se poate săvârși o instigare simplă.

Acest procedeu trebuie însă folosit cu prudență, atunci când trimiterea nu se face la un text din aceeași lege, ci dintr-o altă lege, fiindcă se pot naște grave discuțiuni în cazul când această din urmă lege ar fi ulterior modificată.

Am arătat toate acestea pentru a se vedea că în realitate *norma de drept* nu totdeauna poate prin acea redacțiune ideală, să ne dea puțința ca prin simpla lectură să cunoaștem conceptul, conținutul, funcțiunea și câmpul de aplicațiune ale acelei norme.

De aici necesitatea de a întreprinde studiul exegetic al normelor de drept.

---

(1) Art. 47 alin. (2) Codul penal din 1864: *Sunt asemenea agenți provocatori aceia care, prin vreunul din mijloacele enumerate în art. 294, vor fi provocat direct la comiterea unei crime sau unui delict prevăzut de Codul penal.*

(2) Art. 294 Codul penal din 1864: *Este culpabil de calomnie acela care, prin cuvinte rostite în public, prin strigări, prin vreun act autentic sau public, prin scrieri, prin imprimare, prin desene, prin gravuri, prin embleme vândute sau expuse spre vânzare, distribuite sau afixate în public, va propune asupra unui individ fapte care, de ar fi adevărate, ar supune pe prepusul la pedepse, sau măcar la ura ori disprețul cetățenilor.*

Acest studiu se face cu ajutorul acelei operațiuni pe care am numit-o *interpretare*.

11. DESPRE INTERPRETARE ÎN GENERE

Interpretarea este deci operațiunea tehnico-juridică prin care căutăm să aflăm adevăratul concept și conținut și exacta funcțiune și aplicațiune a normei juridice, adică să găsim adevărata voință a legii exteriorizată prin dispozițiunea care cuprinde acea normă.

Interpretarea fiind o operațiune, o activitate, ce se efectuează în vederea unui anumit rezultat, ea constituie un tot unic, așa că nu se poate vorbi de mai multe interpretări.

Totuși atât în lucrările de drept, cât și în practica judiciară, identificându-se operațiunea cu organul care o întreprinde sau cu procedeele sale sau, în fine, cu limitele și rezultatele sale, se obișnuiește a se vorbi despre *diferite feluri* de interpretare, în realitate însă interpretarea nu poate fi decât una, ceea ce variază sunt numai factorii și modalitățile sale.

Acești factori și aceste modalități privesc: 1) organul care face interpretarea, 2) procedurile folosite pentru interpretare, 3) rezultatele interpretării și 4) limitele interpretării.